

УДК 330.322.8

DOI:10.32680/2409-9260-2023-10-311-80-92

БІЗНЕС-АКСЕЛЕРАТОРИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОСИСТЕМИ УКРАЇНИ

Гребенник Н. Г., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: nataly.grebennyk@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1554-0697

Лабунська О. В., аспірант кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності, Одеський національний економічний університет, Одеса, Україна
e-mail: oksana.labunskaya@hys-enterprise.com
ORCID ID: 0009-0007-2635-878X

***Анотація.** Метою статті є дослідження сутності бізнес-акселераторів, їх відмінності від інших форм підтримки бізнесу, стану та особливостей розвитку акселераторів в Україні та надання пропозицій щодо розвитку бізнес-акселераторів у найбільш перспективних галузях. У процесі дослідження було здійснено: аналіз літературних джерел, порівняльний аналіз характеристик бізнес-інкубаторів та стартап-акселераторів, опитування стейкхолдерів, вивчення міжнародного та національного досвіду діяльності акселераторів. В результаті дослідження було доведено, що бізнес-акселератори можуть допомагати традиційним бізнесам розвиватися, надаючи ресурси, наставництво, комунікації та інвестиції. Ключовими акселераційними програмами для бізнесів України є: технології, екологічний бізнес, медицина, агробізнес. Бізнес-акселератори залучають інвестиції, сприяють інноваціям і розвитку партнерства. Проведене дослідження підтверджує необхідність створення бізнес-акселераторів, спрямованих на підтримку традиційних бізнесів в Україні, які є основою для розвитку інноваційної екосистеми.*

***Ключові слова:** вбізнес-акселератор, стартап, інноваційна екосистема, акселераційна програма, малий бізнес.*

BUSINESS ACCELERATORS AND THEIR IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF INNOVATION ECOSYSTEM OF UKRAINE

Grebennyk Natalya, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor Department «Economics of the Enterprise and Organization of Entrepreneurial Activity», Odesa National Economic University, Odesa, Ukraine
e-mail: nataly.grebennyk@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1554-0697

Labunska Oksana, Graduate Student, Department «Economics of the Enterprise and Organization of Entrepreneurial Activity», Odesa National Economic University, Odesa, Ukraine
e-mail: oksana.labunskaya@hys-enterprise.com
ORCID ID: 0009-0007-2635-878X

***Abstract.** Purpose: to investigate the essence of business accelerators, their difference from other forms of business support, to analyze the state and study the peculiarities of the development of business accelerators in Ukraine, to develop proposals for the development of business accelerators in the most promising industries.*

Method: analysis of literary sources, comparative analysis of the characteristics of business incubators and startup accelerators, survey of stakeholders, study of international and national experience of accelerators.

Scientific novelty:

the startup-accelerator specializes in young innovative teams, accelerating their development. A business-accelerator can help existing companies develop and improve faster. The main types of support that a business can receive in a business-accelerator are proposed to be combined into the following groups: resources, mentoring and coaching, communications, investments;

the activities of a business-accelerator should be based on an analysis of international and national experience, taking into account the specifics of the Ukrainian market. The main priority of the business-accelerator is to spread innovation among traditional businesses and attract investors. In Ukraine, acceleration programs for small businesses are most needed in the following areas: technology and digital transformation; eco business; medicine; agribusiness;

the main stages of creating a business-accelerator are described;

business-accelerators in Ukraine promote entrepreneurship by stimulating innovation, attracting investment, creating jobs, developing entrepreneurial talent and partnerships.

Practical importance: the research results emphasize the need to create business-accelerators aimed at supporting traditional businesses in Ukraine. They also serve as the basis for forming strategies to support the innovation ecosystem, developing acceleration programs for specific sectors, as well as adapting international experience to the conditions of the Ukrainian market.

JEL Classification: O430, O310, G240.

Постановка проблеми. Нині інноваційний розвиток української економіки є обов’язковою умовою для створення конкурентоспроможних товарів та послуг, зростання ефективності виробництва, підвищення якості життя населення та забезпечення стійкого економічного розвитку країни. Інновації сприяють появі та розвитку нових галузей економіки, зменшенню відставання національних компаній від світових лідерів, а також залученню іноземних інвестицій. Світовий досвід свідчить, що інновації також допомагають вирішити соціальні проблеми країни, створюючи нові робочі місця та нарощуючи загальний рівень добробуту населення.

Для підтримки інноваційного вектору розвитку в Україні необхідно будувати новітню інноваційну екосистему, яка забезпечить сприятливе середовище для поширення інновацій, розвитку інноваційної інфраструктури та зростання інвестиційної привабливості країни для венчурного бізнесу.

Україна має великий інноваційний потенціал. Незважаючи на надзвичайно складні умови, український бізнес постійно розвивається, національна інноваційна екосистема демонструє стійкість і може бути джерелом натхнення для країн Західної Європи. У звіті StartupBlink 1000 міст і 100 країн у 2023 році Україна посіла 49 місце проти 50-го у 2022 році та 29-го у 2020 році (рисунк 1) [5].

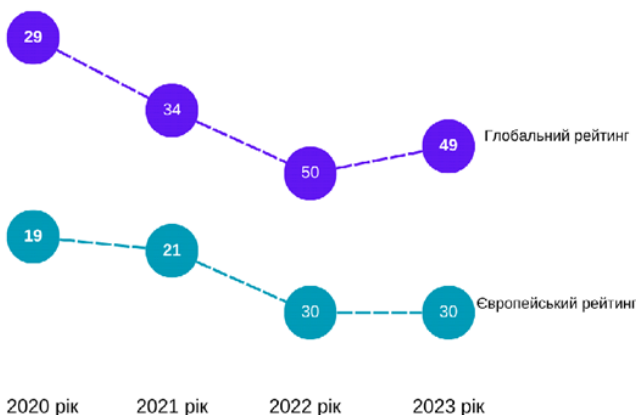

Рис. 1. Рейтинг стартап-екосистеми України у світі та в Європі

Джерело: складено авторами за матеріалами [5, 16, 17]

У 2023 році на європейській арені інноваційна екосистема України демонструє свою стабільність, утримуючись на 30-й сходинці європейського рейтингу (таблиця 1).

Таблиця 1

Рейтинг стартап-екосистем міст України

Національний рейтинг (+/- до 2022 року)	Місто	Глобальний рейтинг (+/- до 2022 року)	Підсумковий бал
1 -	Київ	77 +16	8,49
2 +5	Львів	491 +258	0,518
3 -1	Одеса	750 -8	0,226
4 -	Харків	762 +93	0,22
5 NEW	Тернопіль	950 NEW	0,13

Джерело: складено авторами за матеріалами [5, 16, 17]

У 2023 році Київ підвищив активність у світовому рейтингу, піднявшись на 16 сходинок. На тлі труднощів 2022 року Львів у 2023 році відзначає своє відновлення: місто виконало

значний стрибок у світовому рейтингу стартап-екосистем – на 258 позицій, перейшовши з 749-го на 491-й рядок. Така динаміка дозволила Львову обігнати Одесу, єдине місто в Україні з регресом у цьому Індексі. Тож Львів відновлює своє місце у національному рейтингу, повертаючись до показників довоєнних часів. Хоча Харків бореться з труднощами як місто біля лінії фронту, він демонструє покращення, змістившись угору на 93 позиції. У 2023 році Харків наближається до показників Одеси, займаючи 762-е місце в списку топ-1000.

Загальновідомий той факт, що одним з важливих елементів розвитку інновацій у країні є розвинена система венчурного фінансування. Водночас у звітах [16, 17] зазначено, що українські стартапи потребують систематичної підтримки не тільки у фінансуванні, а у більшому ступені в отриманні компетенцій у напрямках: робота команди, ефективність використання ресурсів, економіка підприємства тощо. Тобто потрібна програма навчання та підтримки стартаперів на всіх етапах їхньої роботи. У звітах були виділені ключові результати дослідження української інноваційної екосистеми (рисунок 2).

Все це свідчить про велику затребуваність навчання, менторства та підтримки на різних етапах роботи над проектом. Це може бути реалізовано у рамках акселератору.

Україна зараз не за своєю волею, але на вдачу отримала шанс побудувати нову економіку, для чого необхідно досліджувати передові світові практики та розробляти механізми, адаптовані для українських реалій, але з врахуванням інноваційного вектору розвитку економіки країни.

Найціннішим активом українських бізнесів є талант їхніх засновників, який є предметом прагнення багатьох іноземних компаній. Однак відтік цього таланту є серйозною проблемою для України.

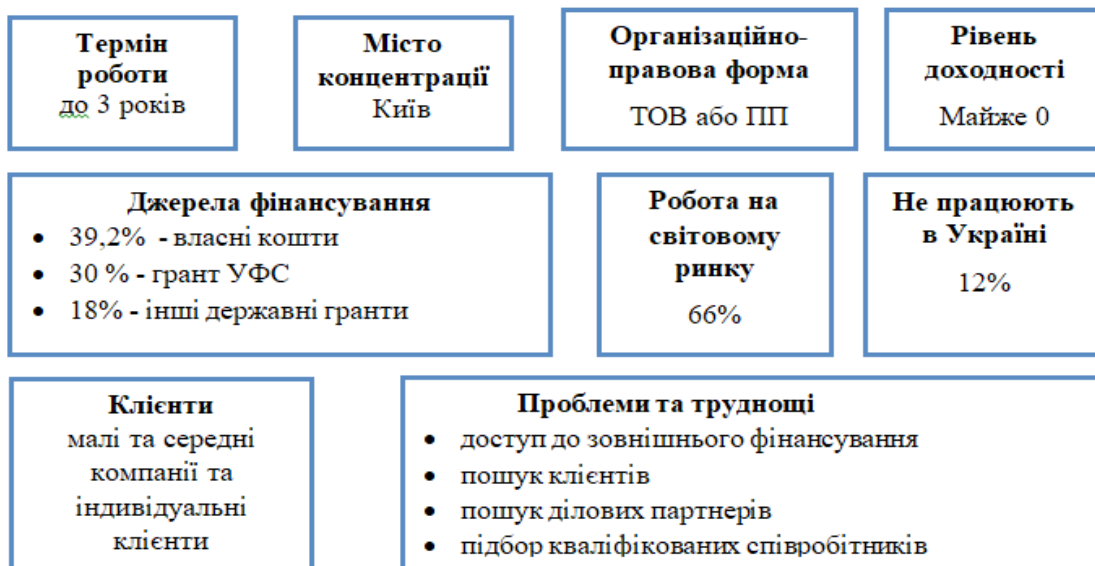

Рис. 2. Ключові результати дослідження української інноваційної екосистеми

Джерело: складено авторами за матеріалами [16, 17, 23, 26, 28]

Поточна ситуація в країні може обмежити ресурси, якими український державний сектор може підтримати активний розвиток локальної інноваційної екосистеми. Для того, щоб забезпечити стале та успішне зростання ринку українських стартапів, необхідно залучити більше іноземних інвестицій та зберегти талановитих засновників на рідній землі. Вирішенням цієї проблеми може стати створення середовища, яке буде сприяти розвитку інновацій. Однією із складових такого екосередовища є акселератори, які можуть стати ключовим інструментом для досягнення цих цілей, створюючи структуровані платформи для підтримки та розвитку українського інноваційного бізнесу.

Залучення іноземних інвестицій є необхідною умовою для розвитку українського ринку. Акселератори можуть допомогти привернути увагу зарубіжних венчурних інвесторів, створюючи структуровані платформи для представлення та розвитку перспективних проектів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Нині акселератори стали дуже популярними

серед стартап-спільноти. Останні дослідження в цій області фокусуються на розгляді технік та методів, які можуть допомогти акселераторам покращити результати своєї роботи.

Сама назва походить від англійського слова «to accelerate» – прискорювати. Однак ми звертаємо увагу на той факт, що акселератор можна розглядати з двох позицій: як бізнес та як навчальну програму. Частіше за все під акселератором розуміють інтенсивну практико-орієнтовану освітню програму для стартапів, яка спрямована на вдосконалення інноваційного продукту та виведення його на якісно новий рівень. Але не слід забувати, що акселератором може бути суб'єкт підприємницької діяльності, об'єкт інноваційної інфраструктури, якій реалізує навчальні та менторські програми (від 1 місяця до кількох років) інтенсивного розвитку інноваційних компаній завдяки консалтингу, навчанню, фінансовій та експертній підтримці. На жаль, єдиний підхід до визначення та розуміння функцій та завдань акселераторів, а також їх видів, відсутні.

У науковій літературі [20] наведені та описані різні види

бізнес-акселераторів, таких як вертикальні та горизонтальні акселератори, корпоративні та некомерційні акселератори, акселератори, спрямовані на конкретний регіон тощо. Дослідження також містить детальний опис мережевої взаємодії між різними видами бізнес-акселераторів та їх впливу на успішність стартапів.

У низці досліджень [6, 7, 8, 12] наведено систематизований огляд літератури з питань бізнес-акселерації та бізнес-інкубації, а також визначено ключові фактори успіху цих інституцій. В результаті аналізу наведених досліджень можна виділити такі ключові фактори успіху

бізнес-акселераторів:

- доступ до ресурсів, включаючи фінансові та людські ресурси;
- досвід та знання, які можуть передавати учасникам програми;
- зв'язки з інвесторами та бізнес-лідерами.

Є дослідження, які присвячені визначенню ролі бізнес-акселераторів у прискоренні соціального підприємництва на основі дослідження кейсу соціально-відповідального акселератора [4, 10, 22], ролі бізнес-акселераторів у зниженні гендерної нерівності у підприємстві [19] або їх ролі у розвитку малого та середнього бізнесу в різних країнах світу. Деякі автори розглядають роль бізнес-акселераторів у створенні інноваційних продуктів та послуг, досліджують вплив бізнес-акселераторів на створення інноваційних продуктів та послуг [1, 14, 18].

У низці робіт [2, 4, 9, 15, 21] досліджується взаємодія між різними компонентами екосистеми для підтримки підприємництва, включаючи бізнес-акселератори, та оцінюється вплив акселераторів на успішність стартапів за допомогою великомасштабного опитування стартап-спільнот, аналізу різних програм та оцінки результатів стартапів.

Одна з робіт, присвячених досліджуваній тематиці [3], є практичним посібником, що містить рекомендації щодо створення та управління

бізнес-акселераторами на основі досвіду провідних акселераторів у США.

Ще в одному дослідженні [10] наводиться перелік відмінностей між акселераторами та інкубаторами, але потім в аналізі ця різниця не враховується. За поясненнями авторів цього дослідження – з теоретичної та економетричної причин: вони досліджують вплив підтримки та наставництва на результати роботи стартапів. А в межах якої саме структури або програми ця підтримка надається, для їх дослідження не має значення.

В роботі українського автора Ірини Литвин [24] досліджено історію становлення та розвитку української інноваційної інфраструктури в частині створення екосистеми стартапів, окреслено сутність понять

«бізнес-інкубатор» та «бізнес-акселератор», вивчено основні чинники, що впливають на формування екосистеми стартапів в Україні, зроблено детальний огляд бізнес-інкубаційних та акселераційних програм в Україні. Автори деяких робіт [11, 23] виділили особливості розвитку акселераторів в університетах України.

Багато праць містить детальний аналіз акселераторів та акселераційних програм в Україні [25, 26]. Актуальну інформацію про діючі акселератори та їх пропозиції можна знайти на сайті Українського фонду стартапів. Однією з пропозицій фонду є грант у 10 тис. доларів США на проходження акселерації в акредитованих акселераторах [27].

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Плутанина у використанні понять «бізнес-акселератор», «стартап-акселератор», «акселераційна програма», «інкубатор» тощо у контексті підтримки бізнесу призводить до неправильного розуміння їх функції та мети. Деякі автори ототожнюють ці поняття, деякі пропонують

комбінувати елементи обох форматів.

Водночас різні регіони та країни мають свої особливості у використанні термінології. Що може бути інкубатором в одній країні, може вважатися акселератором в іншій. Хоча інноваційна екосистема в Україні досить активно розвивається, наукових досліджень, які б зосереджувались на визначенні та аналізі цих понять, все ще недостатньо.

Неправильне або поверхове розуміння цих термінів призводить до неправильної інтерпретації їх ролі, мети та функціоналу, що обмежує потенціал їх використання для розвитку інноваційної екосистеми країни, регіону, галузі.

Мета дослідження. Метою роботи є дослідження сутності бізнес-акселераторів, їх відмінності від інших форм підтримки бізнесу, стану та особливостей розвитку акселераторів в Україні та надання пропозицій щодо розвитку бізнес-акселераторів у найбільш перспективних галузях.

Основний матеріал. Дослідження бізнес-інкубаторів та стартап-акселераторів як ключових складових інноваційної екосистеми є критично важливими як для всієї економіки України, так і для окремих її галузей. Ці структури допомагають створювати та підтримувати стартапи та інновації у компаніях, прискорюють розвиток нових технологій, залучають інвестиції та сприяють зростанню конкурентоспроможності економіки країни. Вони створюють сприятливе середовище для розвитку бізнесу, сприяючи економічному зростанню, створенню робочих місць та впровадженню інноваційних рішень.

Загалом, хоча бізнес-інкубатори та стартап-акселератори мають деякі спільні риси та можуть надавати схожі послуги, вони орієнтовані на різні типи бізнесу та мають різний підхід до надання їм підтримки та стимулювання розвитку.

В економічній теорії ці поняття значно відрізняються. Тобто для бізнесу створюється сприятливе для розвитку середовище – бізнес-інкубатори, а для стартапів пропонуються програми інтенсивного зростання – стартап-акселератори. Дуже часто ці поняття сприймають як синоніми, але це не так. Кожен з цих елементів грає важливу роль. Дослідимо що спільного і в чому різниця у цих структур, які можливі напрямки їх використання та варіанти поєднання.

Зазвичай під бізнес-інкубатором розуміється структура, що надає підприємцям доступ до ресурсів, щоб допомогти їм успішно розвивати свої бізнес-проекти. Інкубатори надають простір для праці, консультації та мережу контактів, стимулюючи інновації та підтримуючи зростання бізнесу.

Під стартап-акселератором розуміється програма, що надає інтенсивну підтримку стартапам, прискорюючи їх розвиток. Вона включає фінансову підтримку, освітні програми, менторство та мережу контактів, щоб допомогти стартапам швидко зростати, залучати інвесторів і масштабувати свій стартап-проект.

Проведене дослідження дозволило виділити основні відмінності цих складових інноваційної екосистеми, які наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Порівняння бізнес-інкубаторів та стартап-акселераторів

Елемент порівняння	Елемент інноваційної екосистеми	
	бізнес-інкубатори	стартап-акселератори
Цільова аудиторія	націлені на ідеї (проекти) на ранній стадії розвитку	стартапи, які вже мають продукт або послугу та починають масштабуватися
Тривалість програм	тривалі програми, які можуть тривати до 2 років	короткі програми, які можуть тривати від кількох місяців до 6 місяців
Фокус програми	пропонують загальну підтримку бізнесам, таку як консультування щодо бізнес-стратегії, менторство тощо	зосереджені на підтримці стартапів у розвитку конкретних навичок, таких як маркетинг, продаж, розробка продукту тощо
Підхід до фінансування	не надають фінансової підтримки, а зосереджуються на розвитку бізнес-навичок та мережевих зв'язків	надають стартапам грошову підтримку в обмін на відсотки від компанії

Рівень відповідальності	фактично не інвестують гроші в бізнеси, тому не мають такого рівня відповідальності за свій успіх	великий рівень відповідальності за успіх стартапу, тому що вони інвестують гроші в компанію та очікують більшого рівня успішності та рентабельності
Менторинг та навчання	можуть пропонувати менш інтенсивне менторство та навчання, що залежить від конкретної програми	завжди мають менеджерів програм та менторів, які працюють зі стартапами та допомагають їм розвиватися
Доступ до мережових контактів	зазвичай надають меншу мережу контактів	надають доступ до великої мережі контактів і можуть допомогти стартапам знайти інвесторів, партнерів і клієнтів

Джерело: розроблено авторами

Результати дослідження показують, що акселератори можуть позитивно вплинути на успіх стартапів, забезпечуючи доступ до ресурсів, знань та зв'язків з інвесторами та бізнес-лідерами. Вони також можуть сприяти створенню інноваційних продуктів та послуг. Однак можуть відрізнятися від конкретних факторів, що впливають на успіх стартапів.

Перший акселератор у світі з'явився у 2005 році – Y Combinator. Результатом його роботи є відомі компанії Airbnb, Dropbox. За даними Міжнародної асоціації бізнес-інновацій, у світі зараз існує близько 7000 бізнес-інкубаторів та акселераторів. Більше 90% з них є некомерційними та зосереджені на реалізації програм економічного розвитку громад або окремих галузей. В Україні за різними оцінками функціонують від 30 до 50 акселераторів [28].

В Україні крім акселераторів активно розвиваються інші складові інноваційної екосистеми, такі як співтовариства підприємців,

науково-технологічні парки, інноваційні центри, фінансові структури тощо. До стартап-руху залучаються освітні та наукові установи. Але спостерігається дисбаланс у розвитку окремих складових територією України: 53,2% українських стартапів мають головний офіс у Києві. Наступну сходинку займає Харків, де розташовано 10,8% стартапів. На третьому місці знаходиться Львів із 8,2% стартапів. Ми бачимо дуже високий рівень та швидкі темпи зростання лише в кількох містах. Водночас кожне місто України має свої унікальні переваги для розвитку власної інноваційної екосистеми, тому потрібно удосконалювати існуючі та створювати нові її елементи [17].

Стартапи в Україні фокусуються на тих же секторах, що і глобальний ринок: SaaS (21,5%), медицина та охорона здоров'я (19,6%), AI (15,2%), енергетика (13,3%), сільське господарство (12%), IoT (12%), освіта (11,4%), Телеком (11,4%). Більшість українських стартапів (75,3%) працює на глобальних ринках. Тому вони конкурують з місцевими та міжнародними

ІТ-фірмами у питанні заробітної плати. Це стає ключовим викликом для подальшого зростання стартап-екосистеми України [15, 16].

Нині українська інноваційна екосистема демонструє позитивне зростання. З'являється все більше можливостей для стартапів, однак ми вважаємо, що мікро-, малий та середній бізнес (ММСБ) також потребують підтримки. Інноваційні методи та підходи стають все більш поширеними серед традиційних бізнесів: висока клієнтоорієнтованість, швидкий перехід до випуску нових продуктів, впровадження нових методів управління тощо. Нині неможливо обійтися без інновацій у традиційній підприємницькій діяльності, а тому звичним бізнесам також слід використовувати деякі інструменти розвитку, які досі були притаманні тільки стартапам.

ММСБ має потужний потенціал для зростання, але обмежені ресурси можуть стояти на шляху до успіху. Можна їм допомогти забезпечивши доступ до навчання, консалтингу, фінансових ресурсів, можна прискорити їх розвиток. Акселераційні програми створюють майданчики для залучення інвестицій та підтримки талановитих підприємців.

Зазвичай увага стартап-акселераторів зосереджена на розвитку стартапів, не враховуючи

можливість допомоги діючим бізнесам, які також прагнуть до пришвидшеного розвитку. Ми пропонуємо розглянути впровадження принципів роботи акселераторів (інтенсивне зростання) для традиційного бізнесу, тобто створення бізнес-акселераторів.

Стартап-акселератор спеціалізується на молодих інноваційних командах, прискорюючи їх розвиток. Бізнес-акселератор може допомагати вже існуючим компаніям швидше розвиватися та вдосконалюватися.

Основні види підтримки, які бізнес може отримати в бізнес-акселераторі, пропонується об'єднати у такі групи:

1) ресурси:

- приміщення, обладнання, програмне забезпечення, кадри тощо; це допоможе зменшити витрати на операційну діяльність і буде сприяти прискоренню розвитку бізнесу;
- грошова підтримка на певних умовах: частка у бізнесі, виплата дивідендів, бартер тощо;
- інформаційні ресурси та канали просування для збільшення продажів та залучення нових клієнтів до бізнесів-учасників;

2) менторинг та наставництво:

- персональна підтримка бізнесу професійними менторами, експертами, бізнес-консультантами та коучами на шляху до досягнення цілей;
- діагностика бізнесу, скринінг керівників та працівників компанії, тестування продукту та визначення рівня конкурентоспроможності, розробка індивідуальної траєкторії зростання;
- підбір індивідуальної навчальної програми, розробка бізнес-плану, презентацій та інвестиційних пропозицій;

3) комунікації:

- доступ до мережевих контактів, які допоможуть залучити інвесторів, знайти партнерів та клієнтів;
- майданчик для нетворкінгу та сприятливі умови для взаємодії та співпраці різних бізнесів, що може сприяти появі інноваційних продуктів та рішень;

4) інвестиції:

- організація демо-дня, на якому учасники можуть представити свої продукти та послуги інвесторам, партнерам та клієнтам;
- допомога у підготовці до пітчінгу.

Ця підтримка допоможе традиційним бізнесам пришвидшити їх зростання та підвищить їх шанси на успіх. Такі бізнес-акселератори сприятимуть створенню та поширенню інноваційної екосистеми для розвитку не тільки інноваційного, а й традиційного бізнесу.

Існує велика кількість різних видів акселераторів, які пропонують різний набір функцій. Розглянемо найбільш перспективні, на наш погляд, акселератори в Україні для їх роботи з бізнесами.

1. Глобальні акселератори – мають світову мережу контактів і працюють зі стартапами з усього світу. Вони надають фінансову та іншу підтримку, а також можуть допомогти компаніям відкрити нові ринки та знайти партнерів та інвесторів з інших країн. Такі акселератори будуть дуже ефективні в розвитку експортного бізнесу в Україні, особливо зараз, коли виробництво стає глобальним та майже відсутні товари, при виробництві яких були використані складові однієї країни. Широке представництво таких акселераторів в різних країнах світу може сприяти налагодженню контактів між бізнесами різних країн, що буде сприяти появі інноваційних продуктів та рішень.

2. Регіональні акселератори – фінансуються місцевими урядами та місцевими організаціями та сприяють розвитку стартапів у відповідному регіоні. Вони також можуть надавати фінансову та іншу підтримку й створювати умови для взаємодії та співпраці між стартапами та місцевими компаніями. Результатом такої кооперації буде перетік інновацій із стартап-середовища у традиційний бізнес, який також може підсилити стартапи своїм досвідом. Також стартапи зможуть запозичити у бізнесу налагоджені бізнес-процеси та контакти з клієнтами, партнерами, контролюючими органами. В Україні зараз поширюється кластерний рух, який передбачає тісну співпрацю бізнесу та регіональної влади. Саме кластери можуть бути ініціаторами створення таких бізнес-акселераторів, щоб допомогти зростати їх членам.

3. Галузеві акселератори спеціалізуються на підтримці стартапів, що працюють у певних галузях. Наприклад, медицина, агро, блокчейн, енергетика та інші. Вони надають компаніям доступ до мережових контактів та експертів у відповідній галузі, а також можуть надавати фінансову підтримку. Водночас існує багато діючих бізнесів, які є членами галузевих об'єднань, та потребують допомоги й поштовху до інтенсивного зростання. Ініціаторами створення таких бізнес-акселераторів в Україні можуть бути галузеві асоціації, які зацікавлені у розвитку своїх учасників та мають значну експертизу у своїй галузі.

4. Корпоративні акселератори належать великим корпораціям та надають підтримку компаніям, які працюють у відповідному сегменті ринку. Корпоративні акселератори можуть надавати дрібним бізнесам доступ до ресурсів і мережових контактів, а також можуть бути клієнтами для цих компаній на підрядній основі у виробництві складових їх продукту, які потрібні в невеликій кількості та виробництво яких неефективно для великих компаній.

Кожен вид акселератора має свої переваги та недоліки, а вибір конкретного акселератора залежить від потреби бізнесу. У будь-якому випадку бізнес-акселератор може стати кроком для успішного розвитку підприємницьких структур, надаючи необхідну підтримку та ресурси для їх інтенсивного зростання.

Бізнес активно прагне до інновацій, проте часто гальмує через відсутність необхідних компетенцій. Відзначається географічна концентрація: у 2021 році 59% стартапів, які долучилися до акселераційних програм, знаходяться на відстані не більше 150 км від акселераторів.

Діяльність бізнес-акселератора має опиратися на аналіз міжнародного та національного досвіду, враховуючи специфіку українського ринку. Відмінною рисою акселератора є розробка комплексної документації для ефективної взаємодії з ключовими учасниками екосистеми.

Основним пріоритетом бізнес-акселератора є поширення інновацій серед традиційних бізнесів та залучення інвесторів. Крім основного напрямку – мілітарі, в Україні найбільше потрібні акселераційні програми для ММСБ у таких сферах:

- технології та цифрова трансформація, що передбачає інноваційні рішення, штучний інтелект, блокчейн, Інтернет речей (IoT) та інші цифрові технології, які можуть стати каталізаторами для розвитку ММСБ, допомагаючи їм оптимізувати процеси, зменшити витрати та відкрити нові ринки;

- екологічний бізнес, який набуває поширення за рахунок зростаючої свідомості про навколишнє середовище та потреби у переході до сталого розвитку, що відкриває можливості для бізнесів, орієнтованих на екоінновації, відновлювані джерела енергії, утилізацію вихідних речовин та створення сталих продуктів; вирішення екологічних проблем внаслідок війни в Україні привертає увагу з боку багатьох зацікавлених осіб;

- медицина, що пов'язано із глобальними викликами, такими як пандемії та старіння населення; є великий потенціал для бізнесу у сфері медтехніки, телемедицини, дієтичних продуктів та послуг по підтримці здорового способу життя; в Україні можна виділити окремий напрямок, пов'язаний із реабілітацією ветеранів війни та постраждалих від військової агресії;

- агробізнес, який є однією із ключових галузей в Україні; цей напрямок має величезний потенціал для інновацій та розвитку; в умовах зростання глобальної потреби в продуктах харчування та викликів зміни клімату, агротехнології залишаються важливішими, ніж коли-небудь, агроакселератори можуть сприяти впровадженню нових технологій у сільськогосподарське виробництво, а також розвитку ефективних ланцюгів поставок, зменшенню втрат врожаю, та створенню сталого та ефективного аграрного бізнесу.

Ці напрямки являють собою великі можливості для ММСБ України, а бізнес-акселератори можуть служити містками між інноваційними ідеями стартаперів та реальним світом бізнесу, допомагаючи їм швидко масштабуватися та адаптуватися до ринкових умов.

Ці акселераційні програми мають великий потенціал для сприяння розвитку інноваційних підприємств в Україні, що також позитивно впливає на економіку та суспільство.

Пропонуємо такі етапи створення бізнес-акселераторів для ММСБ:

- дослідження ринку – вивчення запиту на акселераційні програми для бізнесу в

Україні та в окремих її регіонах, аналіз альтернатив;

□ визначення спеціалізації – визначення області (галузі, напрямку), в якій буде спеціалізуватися акселератор (наприклад, технології, агросектор, медицина, логістика, діджиталізація, еко-бізнес тощо);

□ розробка бізнес-моделі – створення фінансового плану, визначення джерел фінансування та прибутковості проекту, розробка пропозиції для інвесторів та учасників бізнес-акселератору;

□ формування команд – формування пулу менторів, експертів, викладачів коучів та інвесторів для підтримки та розвитку акселератора;

□ розробка акселераційних програм – визначення змісту та структури акселераційних програм для різних категорій учасників, участь в яких допоможе бізнесам ефективно розвиватися;

□ пошук партнерів – встановлення партнерств з університетами, корпораціями, асоціаціями, державними та регіональними органами влади, міжнародними донорами, агентствами з підтримки малого бізнесу для надання ресурсів та підтримки;

□ запуск та маркетинг – запуск бізнес-акселератора та просування його на ринок для залучення бізнесів-учасників та інвесторів;

□ моніторинг та оцінка – постійний контроль результатів та оцінка ефективності роботи бізнес-акселератора з метою його вдосконалення та розвитку.

Висновки. Бізнес-акселератори мають важливий вплив на економіку України, сприяють розвитку малого та мікробізнесу, який є одним із основних стовпів економіки країни. Нині усі зосереджені на розвитку стартапів, забуваючи про такий важливий сегмент ринку як ММСБ. Дослідження дозволило сформулювати такі аспекти впливу

бізнес-акселераторів на інноваційну екосистему країни:

□ стимулювання інновацій в секторі традиційного бізнесу, тобто бізнес-акселератори надають ММСБ можливість розробляти та впроваджувати інноваційні продукти, що підвищує конкурентоспроможність національних компаній на світовому ринку;

□ залучення інвестицій за рахунок підвищення інвестиційної привабливості бізнесів, які пропонують нові продукти та підтримують інноваційний вектор розвитку;

□ створення нових робочих місць за рахунок масштабування ММСБ; можна також зазначити підвищення кваліфікації працівників, які працюють з новими технологіями та впроваджують інноваційні продукти, технології тощо;

□ розвиток талантів підприємців, які отримують можливість розвиватися та вдосконалюватися як професіонали, що сприяє залученню талановитих людей у сферу підприємництва;

□ прогрес у сфері комунікацій та формування партнерських відносин, а також відкриття нових ринків за рахунок об'єднання компетенцій різних учасників бізнес-акселератору.

Загалом, бізнес-акселератори є каталізатором для розвитку підприємництва в Україні, що сприяє підвищенню економічного потенціалу країни та забезпечує створення робочих місць та підтримку інноваційного зростання. У програмі розвитку бізнес-акселераторів для ММСБ в Україні пропонується зробити акцент на такі положення:

□ впровадження спеціалізованих акселераційних програм для ММСБ у різних галузях, які враховують їх унікальні риси;

□ підтримка фінансового забезпечення за рахунок залучення інвесторів, грантів та державних субсидій для забезпечення доступу до деяких ресурсів;

□ створення пулу менторів, експертів, коучів шляхом залучення досвідчених підприємців та фахівців, які надають консультації та пропонують наставництво;

□ організація інтенсивних навчальних заходів: проведення тренінгів, воркшопів та семінарів для підвищення компетенцій учасників;

□ спрямування доступу до ринків за допомогою встановлення партнерств з ключовими гравцями, які допоможуть залучити клієнтів та розширити бізнес-можливості ринку.

На основі зазначених пропозицій до програми розвитку

бізнес-акселераторів для ММСБ в Україні можна констатувати, що цільовим напрямком є створення умов для ефективного та інтенсивного розвитку бізнесу у країні. Концентрується

увага на адаптивності підходів, які враховують специфіку галузей та унікальні потреби підприємств, підкреслюється важливість комплексного підходу: від фінансової підтримки до доступу до ринків.

Для поглиблення розуміння ефективності акселераційних програм для ММСБ в Україні в подальшому планується провести дослідження зовнішніх факторів, які можуть вплинути на успішність бізнес-акселераторів у регіональному контексті, а також розробити пропозиції щодо адаптації глобальних практик для місцевих умов. Особлива увага має бути приділена дослідженню потреби конкретних галузей та розробці метрики для оцінки ефективності допомоги в процесі акселерації

Список літератури

1. Benjamin L. Hallen, Christopher B. Bingham and Susan Cohen. Do Accelerators Accelerate? A Study of Venture Accelerators as a Path to Success? Academy of Management. 30 Nov 2017. P. 185.
2. Benjamin L. Hallen, Susan L. Cohen, Christopher B. Bingham. Do Accelerators Work? If So, How? Organization Science. 2020. 31(2). P. 378-414.
3. Busulwa Richard, Birdthistle Naomi, Dunn Steve. Startup Accelerators: A Field Guide. Wiley. 2020. 368 p.
4. Edward J. Malecki. Entrepreneurship and entrepreneurial ecosystems. Geography Compass. 2018. Volume 12, Issue 3. P. 1-21.
5. Global Startup Ecosystem Index 2023. URL: <https://lp.startupblink.com/report/> (дата звернення 01.08.2023).
6. Gontareva, I., Litvinov, O., Hrebennyk, N., Nebaba, N., Litvinova, V., & Chimshir, A. Improvement of the innovative ecosystem at universities. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 2022. №1(115), p. 59–68.
7. Hausberg J. Piet, Korreck Sabrina, Business incubators and accelerators: a co-citation analysis-based, systematic literature review. The Journal of Technology Transfer, Springer, 2020. № 45(1), p. 151-176.
8. Jaber Aljalalma, John Slof. An Updated Systematic Review of Business Accelerators: Functions, Operation, and Gaps in the Existing Literature. Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity. Volume 8, Issue 4, December 2022, 214.
9. Jean-Michel Dalle, Matthijs den Besten, Jeremie Morfin. Accelerator-mediated access to investors among early-stage start-ups. Annals of Operations Research, 2023. P. 1-28.
10. Jonathan Bone, Juanita Gonzalez-Urbe, Christopher Haley and Henry Lahr. The impact of business accelerators and incubators in the UK. BEIS Research Paper Number. 2019. 25 p.
11. Kovaliov A, Litvinov O., Hrebennyk N., Didur Y. Development Of Entrepreneurial Education In Ukrainian Universities. Conferința Științifică Internațională Strategii Și Politici De Management În Economia Contemporană (ediția a VIII-a) 24-25 martie 2023. P. 305-312.
12. Leitão João, Pereira Dina, Gonçalves Ângela. Business Incubators, Accelerators, and Performance of Technology-Based Ventures: A Systematic Literature Review. Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity. March 2022, 8, 46.
13. Martin Bliemel, Ricardo Flores, Saskia De Klerk, Morgan P. Miles Accelerators as start-up infrastructure for entrepreneurial clusters. Entrepreneurship & Regional Development An International Journal. 2019. № 31. P. 133-149.
14. Moritz A., Naulin, T., Lutz E. Accelerators as drivers of oopetition among early-stage startups. Technovation, 2022. № 111, 102378.
15. Pascal Latouche. Open Innovation: Corporate Incubator. Wiley-ISTE. 2018. 240 p.
16. Report Russian Aggression In Ukraine: How Do Ukrainian Startups Survive. December

2022. URL: https://www.startupbridge.eu/wp-content/uploads/2022/12/PUSB-REPORT_Russian-aggression-in-Ukraine_How-do-Ukrainian-startups-survive.pdf (дата звернення 01.08.2023).

17. Report Ukrainian Startup Ecosystem: Facing the challenges, seizing the opportunities January 2022. URL: https://www.startupbridge.eu/wp-content/uploads/2022/01/PUSB_Report_Ukrainian_Startup_Ecosystem_2022.pdf (дата звернення 01.08.2023)

18. Sandy Yu. How Do Accelerators Impact the Performance of High-Technology Ventures? *Management Science*. 2019. № 66(2). P. 530-552.

19. Saurabh Lall, Lily Bowles, Baird Ross. The Role of Accelerators in Bridging the Gender Gap in Entrepreneurship: A Literature Review and Future Research Agenda. *Innovations Technology Governance Globalization*. July 2013. 8(3):105-137.

20. Sean Wise, Andre Laplume, Sepideh Yeganegi. Accelerator cohort social network structure and startup performance. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*. 1 Aug 2023. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08276331.2023.2239043>

21. Sevilla-Bernardo, Javier, Blanca Sanchez-Robles, Teresa C. Herrador-Alcaide. Success Factors of Startups in Research Literature within the Entrepreneurial Ecosystem. *Administrative Sciences*, 2022. 12: 102.

22. Sheela Pandey, Saurabh Lall, Sanjay K. Pandey, Sucheta Ahlawat. The Appeal of Social Accelerators: What do Social Entrepreneurs Value? *Journal of Social Entrepreneurship*. 2017. Volume 8. Issue 1. P. 88-109.

23. Ковальов А., Літвінов О., Гребенник Н. Перспективи розвитку акселераторів в університетах в Україні. Перша міжнародна конференція «Відкрита наука та інновації в Україні 2022», 27-28 жовтня, 2022 р., Київ. С. 134-136.

24. Литвин І. Екосистема стартап-підприємництва в Україні: історія створення та сучасність. *Молодий вчений*, 2019. № 1 (65), 476-482.

25. Петренко Іван. Як підвищити шанси стартапів на успіх? URL: <https://happymonday.ua/navishcho-startapam-akselatory> (дата звернення 01.09.2023).

26. Стартап-акселератори: як розігнати стартап в Україні. URL: <https://bizmag.com.ua/startap-akselatory/> (дата звернення 01.09.2023).

27. Український фонд стартапів. Офіційна сторінка. URL: <https://usf.com.ua/akselacijna-programma/> (дата звернення 01.09.2023).

28. Ярмук О. Стартап-инкубаторы и бизнес-акселераторы в Украине: что и где искать? URL: http://www.prostoweb.com.ua/idei_i_modeli/stati/startap_inkubatory_i_biznes_akselatory_v_ukraine_chno_i_gde_iskat/.(дата звернення 01.09.2023).

References

1. Benjamin L. Hallen, Christopher B. Bingham and Susan Cohen (2017). Do Accelerators Accelerate? A Study of Venture Accelerators as a Path to Success? *Academy of Management*. 30 Nov 2017. 185.

2. Benjamin L. Hallen, Susan L. Cohen, Christopher B. Bingham (2020). Do Accelerators Work? If So, How? *Organization Science*. 31(2), 378-414.

3. Busulwa, Richard, Birdthistle, Naomi, Dunn, Steve (2020). *Startup Accelerators: A Field Guide*. Wiley. 368.

4. Edward J. Malecki (2018). Entrepreneurship and entrepreneurial ecosystems. *Geography Compass*. Volume 12, Issue 3, 1-21.

5. Global Startup Ecosystem Index 2023. Retrieved from <https://lp.startupblink.com/report/> (accessed 01.08.2023).

6. Gontareva, I., Litvinov, O., Hrebennyk, N., Nebaba, N., Litvinova, V., & Chimshir, A. (2022). Improvement of the innovative ecosystem at universities. *Eastern-European Journal of*

Enterprise Technologies, №1(115),

59–68.

7. Hausberg J. Piet, Korreck Sabrina (2020). Business incubators and accelerators: a co-citation analysis-based, systematic literature review. *The Journal of Technology Transfer*, Springer. № 45(1), 151-176.

8. Jaber Aljalalma, John Slof. (2022). An Updated Systematic Review of Business Accelerators: Functions, Operation, and Gaps in the Existing Literature. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*. Volume 8, Issue 4, 214.

9. Jean-Michel Dalle, Matthijs den Besten, Jeremie Morfin (2023). Accelerator-mediated access to investors among early-stage start-ups. *Annals of Operations Research*, 1-28.

10. Jonathan Bone, Juanita Gonzalez-Uribe, Christopher Haley and Henry Lahr (2019). The impact of business accelerators and incubators in the UK. BEIS Research Paper Number. 25.

11. Kovaliov A, Litvinov O., Hrebennyk N., Didur Y. (2023). Development Of Entrepreneurial Education In Ukrainian Universities. *Conferința Științifică Internațională Strategii Și Politici De Management În Economia Contemporană (ediția a VIII-a)*. 305-312.

12. Leitão João, Pereira Dina, Gonçalves Ângela (2022). Business Incubators, Accelerators, and Performance of Technology-Based Ventures: A Systematic Literature Review. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*. 8, 46.

13. Martin Bliemel, Ricardo Flores, Saskia De Klerk, Morgan P. (2019). Miles Accelerators as start-up infrastructure for entrepreneurial clusters. *Entrepreneurship & Regional Development An International Journal*, 31, 133-149.

14. Moritz A., Naulin, T., Lutz E. (2022). Accelerators as drivers of oopetition among early-stage startups. *Technovation*, 111, 102378.

15. Pascal Latouche (2018). *Open Innovation: Corporate Incubator*. Wiley-ISTE. 240.

16. Report Russian Aggression In Ukraine: How Do Ukrainian Startups Survive (2022). Retried from https://www.startupbridge.eu/wp-content/uploads/2022/12/PUSB-REPORT_Russian-aggression-in-Ukraine_How-do-Ukrainian-startups-survive.pdf (accessed 01.08.2023).

17. Report Ukrainian Startup Ecosystem: Facing the challenges, seizing the opportunities (2022). Retried from https://www.startupbridge.eu/wp-content/uploads/2022/01/PUSB_Report_Ukrainian_Startup_Ecosystem_2022.pdf (accessed 01.08.2023)

18. Sandy Yu (2019). How Do Accelerators Impact the Performance of High-Technology Ventures? *Management Science*, 66(2), 530-552.

19. Saurabh Lall, Lily Bowles, Baird Ross (2013). The Role of Accelerators in Bridging the Gender Gap in Entrepreneurship: A Literature Review and Future Research Agenda. *Innovations Technology Governance Globalization*. 8(3): 105-137.

20. Sean Wise, Andre Laplume, Sepideh Yeganegi (2023). Accelerator cohort social network structure and startup performance. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*. Retried from <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08276331.2023.2239043>.

21. Sevilla-Bernardo, Javier, Blanca Sanchez-Robles, Teresa C. Herrador-Alcaide (2022). Success Factors of Startups in Research Literature within the Entrepreneurial Ecosystem. *Administrative Sciences*. 12: 102.

22. Sheela Pandey, Saurabh Lall, Sanjay K. Pandey, Sucheta Ahlawat (2017). The Appeal of Social Accelerators: What do Social Entrepreneurs Value? *Journal of Social Entrepreneurship*. Volume 8, Issue 1, 88-109.

23. Kovalov, A., Litvinov, O., Hrebennyk, N. (2022). Perspektyvy rozvytku akselerativ v universytetakh v Ukraini [Development prospects of accelerators in universities in Ukraine]. *Persha mizhnarodna konferentsiia «Vidkryta nauka ta innovatsii v Ukraini 2022»*, 27-28 zhovtnia, 2022 r., Kyiv. 134-136. [In Ukrainian].

24. Lytvyn, I. (2019). Ekosystema startap-pidpriemnytstva v Ukraini: istoriia stvorennia ta suchasnist [Ecosystem of start-up entrepreneurship in Ukraine: history of creation and modernity]. *Molodyi vchenyi*, 1 (65), 476-482. [In Ukrainian].
25. Petrenko Ivan. Yak pidvyshchyty shansy startapiv na uspikh? [How to increase startups' chances of success?]. Retrieved from <https://happymonday.ua/navishcho-startapam-akseleratory> (accessed 01.09.2023). [In Ukrainian].
26. Startap-akseleratory: yak rozihnaty startap v Ukraini. [Startup accelerators: how to speed up a startup in Ukraine]. Retrieved from <https://bizmag.com.ua/startap-akseleratory/> (accessed 01.09.2023). [In Ukrainian]
27. Ukrainskyi fond startapiv. Ofitsiina storinka [Ukrainian startup fund. Official page]. Retrieved from <https://usf.com.ua/akseleracijna-programma/> (accessed 01.09.2023). [In Ukrainian].
28. Iarmak O. Startap-ynkubatory y byznes-akseleratory v Ukrayne: chto y hde yskat? [Startup incubators and business accelerators in Ukraine: what and where to look for?] Retrieved from http://www.prostoweb.com.ua/idei_i_modeli/stati/startap_inkubatory_i_biznes_akseleratory_v_ukraine_chto_i_gde_iskat.(accessed 01.09.2023). [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.10.2023

Прийнята до публікації 15.10.2023